

Κύρια Συμπεράσματα

Επιστημονική εκδήλωση: «ΕΣΔΑ & Ποινικό Δικονομικό Δίκαιο»

Αθήνα, 12 Οκτωβρίου 2026 – Αίθουσα Εκδηλώσεων ΔΣΑ

Διοργάνωση: Ίδρυμα Μαραγκοπούλου για τα Δικαιώματα του Ανθρώπου και
Ινστιτούτο Ποινικού Δικονομικού Δικαίου

Η σχέση μεταξύ της Ευρωπαϊκής Σύμβασης Δικαιωμάτων του Ανθρώπου (ΕΣΔΑ) και του Ποινικού Δικονομικού Δικαίου είναι στενή και εξελίσσεται διαρκώς υπό την επίδραση της νομολογίας του Ευρωπαϊκού Δικαστηρίου Δικαιωμάτων του Ανθρώπου (ΕΔΔΑ). Οι εξελίξεις αυτές επηρεάζουν, άμεσα ή έμμεσα, το σύνολο των δικαιωμάτων του κατηγορουμένου που κατοχυρώνονται στο άρθρο 6 της ΕΣΔΑ. Παρά τη σημαντική εναρμόνιση της νομολογίας των ελληνικών δικαστηρίων με εκείνη του Δικαστηρίου του Στρασβούργου, εξακολουθούν να ανακύπτουν ζητήματα που χρήζουν περαιτέρω διερεύνησης και αντιμετώπισης.

Στο πλαίσιο αυτό, το Ινστιτούτο Ποινικού Δικονομικού Δικαίου και το Ίδρυμα Μαραγκοπούλου για τα Δικαιώματα του Ανθρώπου (ΙΜΔΑ) διοργάνωσαν επιστημονική εκδήλωση με θέμα «ΕΣΔΑ & Ποινικό Δικονομικό Δίκαιο». Η εκδήλωση πραγματοποιήθηκε τη Δευτέρα 12 Οκτωβρίου 2026, στην Αίθουσα Εκδηλώσεων του Δικηγορικού Συλλόγου Αθηνών (ΔΣΑ), με τη συμμετοχή μελών της ακαδημαϊκής κοινότητας, δικηγόρων, δικαστικών λειτουργών και φοιτητών.

Την εκδήλωση άνοιξαν ο κ. **Αργύριος Καρράς**, Ομότιμος Καθηγητής της Νομικής Σχολής του ΕΚΠΑ και Πρόεδρος του Ινστιτούτου Ποινικού Δικονομικού Δικαίου, και ο κ. **Λίνος-Αλέξανδρος Σισιλιάνος**, Καθηγητής της Νομικής Σχολής του ΕΚΠΑ, πρώην Πρόεδρος του ΕΔΔΑ και Πρόεδρος του ΙΜΔΑ, οι οποίοι ευχαρίστησαν θερμά τους ομιλητές, το κοινό και τον ΔΣΑ για τη φιλοξενία.

Ακολούθησε χαιρετισμός από τον Πρόεδρο του ΔΣΑ, κ. **Ανδρέα Κουτσόλαμπρο**, ο οποίος τόνισε ότι η υποστήριξη του γόνιμου ακαδημαϊκού διαλόγου για το κράτος δικαίου και τα ανθρώπινα δικαιώματα αποτελεί βασικό σκοπό του Συλλόγου. Χαρακτήρισε το ποινικό δίκαιο «σεισμογράφο του πολιτεύματος» και αναφέρθηκε στην ανάγκη διασφάλισης της ποιότητας της ποινικής νομοθέτησης, η οποία δοκιμάζεται από τις συνεχείς τροποποιήσεις των τελευταίων ετών. Παράλληλα, αναφέρθηκε στις καταδικαστικές αποφάσεις του ΕΔΔΑ, οι οποίες αναδεικνύουν, μέσω της εφαρμογής του άρθρου 6 της Σύμβασης, συστημικά προβλήματα της ελληνικής δικαιοσύνης, καθώς και στο διαχρονικό ζήτημα των συνθηκών κράτησης στις ελληνικές φυλακές.

Στη συνέχεια, χαιρετισμό απηύθυνε η κα. **Ιωάννα Κλάπα**, πρώην Πρόεδρος του Αρείου Πάγου, η οποία υπογράμμισε τη διττή υποχρέωση της πολιτείας να προστατεύει την κοινωνία από το έγκλημα και να διασφαλίζει παράλληλα τα δικαιώματα της υπεράσπισης. Ιδιαίτερη έμφαση έδωσε στο τεκμήριο αθωότητας, επισημαίνοντας την

ανάγκη περιορισμού των δημόσιων τοποθετήσεων πολιτικών προσώπων που ενδέχεται να το υπονομεύουν. Τόνισε ότι η απονομή της δικαιοσύνης και η αναζήτηση της ουσιαστικής αλήθειας προϋποθέτουν χρόνο και αποδεικτική τεκμηρίωση, σε αντίθεση με τη δημόσια «εξόντωση» του κατηγορουμένου από λαϊκά δικαστήρια. Καταλήγοντας, υπογράμμισε ότι ο σεβασμός των θεμελιωδών αρχών της ποινικής δίκης αποτελεί ουσιώδες μέτρο του νομικού μας πολιτισμού.

Ο κ. **Αδάμ Παπαδαμάκης**, Ομότιμος Καθηγητής της Νομικής Σχολής του ΑΠΘ, άνοιξε τον κύκλο των εισηγήσεων με ανάλυση του τεκμηρίου αθωότητας, όπως κατοχυρώνεται στο άρθρο 6 § 2 της ΕΣΔΑ και στο άρθρο 71 του Κώδικα Ποινικής Δικονομίας (ΚΠοινΔ), αναδεικνύοντας τον ρόλο του ως θεσμικού αντίβαρου στην κατάχρηση της ποινικής καταστολής. Ειδικότερα, αναφέρθηκε σε κρίσιμες δικονομικές εκφάνσεις του τεκμηρίου αθωότητας, όπως η υποχρεωτική διενέργεια προκαταρκτικής εξέτασης, ο εξαιρετικός χαρακτήρας της προσωρινής κράτησης, το ανασταλτικό αποτέλεσμα των ενδίκων μέσων και η δικονομική μεταχείριση των αυτοτελών ισχυρισμών του κατηγορουμένου. Παράλληλα, υπογράμμισε ότι οι δικαστικοί λειτουργοί οφείλουν να λαμβάνουν υπόψη το ιστορικό και κοινωνικό πλαίσιο κάθε υπόθεσης, χωρίς να υποκαθιστούν την αξιολόγηση των αποδεικτικών στοιχείων με αναφορές στο κοινό περί δικαίου αίσθημα ή να επηρεάζονται από τιμωρητικές αντιλήψεις.

Ο κ. **Μιχάλης Μαργαρίτης**, Αρεοπαγίτης ε.τ., ανέλυσε το δικαίωμα εξέτασης μαρτύρων, όπως κατοχυρώνεται στο άρθρο 6 § 3 (δ) της ΕΣΔΑ, παρουσιάζοντας τις σημαντικότερες εξελίξεις της νομολογίας του ΕΔΔΑ κατά την τελευταία δεκαπενταετία και τη σύνδεσή τους με την ελληνική νομολογία και πρακτική. Όπως επισήμανε, το δικαίωμα αυτό δεν είναι απόλυτο, καθώς ενδέχεται να προκύψουν περιστάσεις που καθιστούν αδύνατη ή δυσχερή την εξέταση ενός μάρτυρα, όπως σοβαρά προβλήματα υγείας, ο δικαιολογημένος φόβος αντιποίνων ή η επίκληση του δικαιώματος σιωπής. Στις περιπτώσεις αυτές, η αξιολόγηση της συμβατότητας της διαδικασίας με τις εγγυήσεις της δίκαιης δίκης προϋποθέτει την εξέταση της βαρύτητας της κατάθεσης για την καταδίκη, ιδίως όταν αυτή αποτελεί τη μοναδική ή καθοριστική μαρτυρία, καθώς και της ύπαρξης επαρκών αντισταθμιστικών παραγόντων που διασφαλίζουν τη δίκαιη διεξαγωγή της δίκης.

Ο κ. **Αλέξανδρος Δημάκης**, Επίκουρος Καθηγητής της Νομικής Σχολής του ΕΚΠΑ, εξέτασε ζητήματα που έχουν ανακύψει σχετικά με τα Ορκωτά Δικαστήρια στη νομολογία του ΕΔΔΑ, εστιάζοντας στην ανάγκη επαρκούς αιτιολόγησης των δικαστικών αποφάσεων και στις εγγυήσεις αμεροληψίας των ενόρκων, μεταξύ άλλων μέσω της δυνατότητας του κατηγορουμένου να ζητήσει την εξαίρεσή τους. Τέλος, υποστήριξε ότι ο εκ των προτέρων και καθολικός αποκλεισμός τυφλών, κωφών και ατόμων με σοβαρή αναπηρία λόγου από την άσκηση καθηκόντων ενόρκου, βάσει του άρθρου 382 περ. ε΄ ΚΠοινΔ, εγείρει ζητήματα συμβατότητας με την αρχή της απαγόρευσης των διακρίσεων, όπως κατοχυρώνεται στην ΕΣΔΑ, στον Χάρτη Θεμελιωδών Δικαιωμάτων της ΕΕ και στο Σύνταγμα. Αντί του αυτόματου αποκλεισμού, τόνισε την ανάγκη εξατομικευμένης αξιολόγησης και εξέτασης της

δυνατότητας παροχής εύλογων προσαρμογών, σύμφωνα με τη Διεθνή Σύμβαση για τα Δικαιώματα των Ατόμων με Αναπηρία.

Ο κ. **Βασίλειος Πετρόπουλος**, Επίκουρος Καθηγητής της Νομικής Σχολής του ΕΚΠΑ, εξέτασε την προστασία του απορρήτου των επικοινωνιών στο πλαίσιο της ποινικής διαδικασίας, αναδεικνύοντας τη συμβολή της νομολογίας του ΕΔΔΑ τόσο στον προσδιορισμό της έκτασης της προστασίας, ιδίως ως προς τα εξωτερικά στοιχεία της επικοινωνίας, όσο και στον καθορισμό των εγγυήσεων που πρέπει να συνοδεύουν τους περιορισμούς του δικαιώματος, με έμφαση στην ποιότητα του νόμου. Παράλληλα, εκτίμησε ότι οι ειδικότερες ρυθμίσεις του ν. 5002/2022 φαίνεται να ανταποκρίνονται περισσότερο στις ανάγκες παρακολούθησης της ζώσας επικοινωνίας. Τέλος, υπογράμμισε ότι το Σύνταγμα, ιδίως μέσω του συνδυασμού των άρθρων 9, 9Α και 19, παρέχει ευρύτερη προστασία, ενώ η νομολογία του ΕΔΔΑ δέχεται ότι η παραβίαση του άρθρου 8 της ΕΣΔΑ δεν συνεπάγεται αυτομάτως και παραβίαση του άρθρου 6.

Ακολούθησε συζήτηση με ερωτήσεις από το κοινό, οι οποίες ανέδειξαν το ενδιαφέρον της ακαδημαϊκής και επαγγελματικής κοινότητας για την αποτελεσματική προστασία του δικαιώματος σε δίκαιη δίκη και την προάσπιση του κράτους δικαίου.

Κλείνοντας την εκδήλωση, ο Καθηγητής κ. **Καρράς** υπογράμμισε την ανάγκη ουσιαστικής προστασίας του δικαιώματος σε δίκαιη δίκη, με ιδιαίτερη αναφορά στα άρθρα 175 § 2, 220 § 2 και 328 ΚΠΔ, επισημαίνοντας ότι οι σχετικές διατάξεις, παρά τη σημασία τους, δεν εφαρμόζονται συστηματικά στην πράξη. Ο Καθηγητής κ. **Σισιλιάνος**, από την πλευρά του, επισήμανε ότι τα τελευταία χρόνια παρατηρείται μεγαλύτερη εναρμόνιση της νομολογίας των εθνικών δικαστηρίων με εκείνη των ευρωπαϊκών δικαστηρίων, καθώς και ουσιαστική ενίσχυση του δικαστικού διαλόγου μεταξύ των ανώτατων εθνικών δικαστηρίων και του ΕΔΔΑ.